

Prírodná rezervácia

ČERGOV

návrh na vyhlásenie

Navrhovateľ: Lesoochranárske zoskupenie VLK
082 13 Tulčák 27
tel.:051/7789488, alfa@wolf.sk

Vypracoval: Mgr. Jozef Fiala
Sídliisko Juh 1064/49, 093 01, Vranov nad Topľou

február 2009

1 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

1.1 PRÍRODNÁ REZERVÁCIA ČERGOV

1.2 VYMEDZENIE CHRÁNENÉHO ÚZEMIA A JEHO OCHRANNÉHO PÁSMA

1.2.1 Súpis krajov a okresov, na ktorých území sa chránené územie nachádza

Navrhované chránené územie sa nachádza v Prešovskom kraji, v okrese Sabinov.

1.2.2 Súpis katastrálnych území, na ktorých území sa chránené územie nachádza

Navrhované chránené územie sa nachádza v katastrálnom území obce Olejnikov.

1.2.3 Súpis listov katastrálnych a lesníckych máp s vymedzením hranice chráneného územia a jeho ochranného pásma s uvedením aktuálneho stavu

Chránené územie je vymedzené:

- a) na katastrálnej mape k.ú. Olejnikov v mierke 1: 7500, stav mapy zo dňa 30.1.2009
- b) na porastovej mape LHC Sabinov v mierke 1 : 10 000, stav mapy k 1.1. 2004

1.2.4 Súpis listov základných máp (M 1 : 50 000) s vymedzením hranice chráneného územia a jeho ochranného pásma

Chránené územie je vymedzené na Základnej mape SR, na mapových listoch Sabinov 27-44 a Bardejov 27-42, v mierke 1 : 50 000, stav mapy z roku 2004.

1.3 VÝPIS Z LESNÝCH HOSPODÁRSKÝCH PLÁNOV

Skrátený výpis LHP je v prílohe 5.11.

1.4 ČLENENIE NA EKOLOGICKO-FUNKČNÉ PRIESTORY A ZÓNY

Celé územie navrhovanej rezervácie bude tvorené jedným ekologicko-funkčným priestorom (1) a nebude zónované, takže bude tvoriť jeden kompaktný celok s rovnakými podmienkami ochrany.

1.5 CELKOVÁ VÝMERA CHRÁNENÉHO ÚZEMIA A OCHRANNÉHO PÁSMA V ČLEENÍ PODĽA DRUHOV POZEMKOV A ZÓN

Rozloha navrhovanej Prírodnej rezervácie Čergov je 21 238 074 m² (2123,81ha). Navrhované chránené územie tvoria lesné pozemky s rozlohou 1799,66 ha, trvalé trávne porasty s rozlohou 298,31 ha, orná pôda s rozlohou 24,96 ha, ostatné plochy s rozlohou 0,48 ha, zastavané plochy a nádvoria s rozlohou 0,38 ha a záhrady s rozlohou 0,02 ha. Ochranné pásmo rezervácie sa nevyhlasuje.

1.6 PRÍRODNÉ POMERY

1.6.1 Geografická a geomorfologická charakteristika

Navrhovaná prírodná rezervácia Čergov sa nachádza v južnej časti pohoria Čergov, v oblasti medzi vrchmi Veľká Javorina (1099 m.n.m.) a Dvoriská (1057 m.n.m.), na juh a západ od hlavného hrebeňa. Nadmorská výška územia sa pohybuje medzi 540 – 1099 m. n. m. Z hľadiska geomorfológie sa tu vyskytuje hornatinový a vrchovinový reliéf a prejavujú sa tu zlomovo – vrásové štruktúry flyšových Karpát.

1.6.2 Geologická a pôdna charakteristika

Geologické podložie územia tvorí flyš vrchného až spodného eocénu s premenlivým podielom pieskovcov, ílovcov, pestrých ílovcov a slieňovcov. Maľcovské súvrstvie nachádzajúce sa v území tvorí hrubopsamitický flyš: pieskovce so závalkami ílovcov a mikrokonglomeráty, pestré súvrstvie červené a zelené ílovce spolu s Mn konkréciami a tenkolavicovými pieskovcami, čergovské súvrstvie je tvorené pieskovcovým flyšom zloženým z piesčitých ílovcov a hrubozrných pieskovcov a časť územia je tvorená zlepcami z exotických materiálov. Na menšej ploche zo západnej časti vrchu Babie sa nachádza pročko-jarmutské súvrstvie tvorené piesčitými vápencami, resp. vápnitými pieskovcami z obdobia stredného eocénu.

Pôdny kryt má výškové pásma usporiadané do spektra. V nižších polohách s ílovcovým substrátom sú hnedé pôdy nasýtené s ojedinelými pseudoglejami a hnedými pôdami nasýtenými. V prevažnej časti územia sú hnedé pôdy nenasýtené (kyslé), v nižších polohách až podzolované. Na

mnohých miestach sa pôdy vyznačujú typickou povrchovou kamenitosťou, kedy sú v profile výrazne kamenité, zväčša piesočnato-hlinité až hlinité. Na vypuklejších reliéfnych tvaroch v suchších obdobiach pôdne zvršky čiastočne presychajú.

1.6.3 Hydrologická a klimatická charakteristika

Navrhované územie patrí do povodia rieky Torusy a presnejšie do povodia riečky Ľutinka. Okrem samotnej Ľutinky a jej bezmenných prítokov je územie odvodňované potokmi Drahotín, Horošov a Tokáreň, ktoré sa vlievajú do Ľutinky.

Podľa vodného režimu ovplyvneného klímou patrí dané územie do stredohorskej oblasti s najväčšími odtokmi na jar a najmenšími na jeseň, prípadne koncom zimy. Zásoby podzemných vôd sú slabé. Pramene majú malú výdatnosť.

Podľa klimatickej klasifikácie SR patrí územie navrhovanej PR do chladnej oblasti s priemernou ročnou teplotou okolo 6°C, a do klimatického okrsku C1. Dĺžka vegetačnej doby 190-200 dní s priemernou teplotou 13,5°C. Suma teplôt nad 10 °C a viac je 1200 až 1600, priemerná januárová teplota –6 až –7 °C, amplitúda 18 až 20 °C ročne, ročný úhrn zrážok 1000 až 1400 mm. Snehová pokrývka trvá 85 – 150 dní.

1.6.4 Charakteristika vegetácie a lesa

Navrhované chránené územie sa nachádza vo fyto geografickej oblasti *Carpaticum occidentale* - oblasť západokarpatskej flóry. Oblasť *Carpaticum occidentale* zastupuje obvod východobeskydskej flóry *Beschidicum orientale*, podobvod 30 Východné Beskydy – Čergov.

Lesné biotopy

Na území navrhovaného chráneného územia sú prirodzene vytvorené podmienky pre výskyt lesných spoločenstiev 2, 3, 4, 5 a 6 lesného vegetačného stupňa. Najviac sú rozšírené spoločenstvá slt *Fageto - aceretum*, ktoré plošne zaberajú až takmer 40% výmery navrhovanej rezervácie, ďalej slt *Abieto – Fagetum* (22%) a slt *Fageto – Aceretum humile* (12%). Z ďalších spoločenstiev sú viac zastúpené slt *Fagetum tiliosum* (6,5%), slt *Fagetum typicum* (5%), slt *Querceto – Fagetum* (3%), slt *Fraxineto – Aceretum* (2,5%), slt *Fagetum pauper* (2,5%), slt *Fagetum humile* (2%), slt *Tilieto – Aceretum* (2%) a slt *Querceto – fagetum tiliosum* (1,5%). Okrem toho sa tu nachádzajú aj ďalšie štyri skupiny lesných typov, ktoré spolu zaberajú asi 1% z celkovej výmery rezervácie. Sú to slt *Fagetum quercino – abietinum*, slt *Fageto – Abietum*, slt *Alnetum – incanae* a slt *Fageto – quercetum*.

Najrozšírenejšími lesnými typmi v navrhovanej prírodnej rezervácii sú papradinová buková javorina (5402), ktorá zaberá 28,2% plochy rezervácie, ďalej papradinová jedľová bučina (5303) so 14,9% a nízka buková javorina s 12%. Vo väčšej miere sú zastúpené aj marinkovo-bažanková lipová bučina (4402) (6,7%), kamenitá buková javorina (5403) (4,8%), papradinová buková javorina (6402) (4,4%), papradinová jedľová bučina (6303) (4,1%), marinková typická bučina (4312) (3,3%), ostricovo-marinková živná dubová bučina (3305) (3%) a kamenitá papradinová bučina (4305) (2,6%). Zvyšných 25 lesných typov, ktoré sa nachádzajú na území navrhovanej rezervácie zaberá jednotlivo menej ako 2% výmery.

Podľa zoznamu anexových druhov lesných biotopov je v území najrozšírenejším typom biotop 9130 – bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy, ktorý zaberá približne 78 % lesnatého územia, druhým najrozšírenejším je biotop 9140 – javorovo-bukové horské lesy, zaberajúci približne 14 % lesnatého územia a tretím najrozšírenejším je prioritný biotop 9180 – lipovo-javorové sutinové lesy, ktorý tvorí približne 7% rozlohy lesov navrhovanej rezervácie. Okrem toho sa v území ešte nachádzajú biotopy 9110 – kyslomilné bukové lesy a prioritný biotop 91E0 – horské jelšové lužné lesy, ktoré spolu tvoria približne 1% lesnatého územia.

Na území navrhovanej rezervácie je najrozšírenejšou drevinou buk lesný (*Fagus sylvatica*), ktorí tvorí 41,1 % drevinového zastúpenia a jedľa biela (*Abies alba*), ktorej podiel je 33,4%. Z ďalších prirodzene rozšírených drevín sú v hojnom počte zastúpené cenné listnáče tvoriace 4,8 % drevín, z ktorých je najviac rozšírený javor horský (*Acer pseudoplatanus*), ale zastúpené sú aj javor mliečny (*Acer platanoides*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*) a brest horský (*Ulmus glabra*). Dôležitú časť drevinového zastúpenia tvoria pionierske dreviny (2,1 %), z ktorých sú rozšírené najmä breza previsnutá (*Betula pendula*) a topoľ osikový (*Populus tremula*). V blízkosti vodných tokov a pramenísk sa vyskytujú jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*) a jelša sivá (*Alnus incana*), ktoré spolu tvoria 0,3 % drevín. V nižších nadmorských výškach a miestami na južných svahoch sa vyskytuje aj hrab obyčajný (*Carpinus betulus*) (1,1 %) a dub zimný (*Quercus petraea*), ktorý tvorí 0,1 % drevín. Okrem toho sa na území navrhovanej prírodnej rezervácie nachádzajú aj dreviny, ktoré boli umelo vysadené a to najmä na miestach bývalých horských lúk a na holorubne vyťažených plochách. Najväčší podiel z nich má smrek obyčajný (*Picea abies*), ktorý tvorí 9,2 % drevinového zastúpenia, potom smrekovec opadavý (*Larix decidua*) s 3,0 % a najmenej je rozšírená borovica lesná (*Pinus sylvestris*) tvoriaca 1,7 % drevín.

Vo vekovom zložení dominujú staršie porasty (viac ako 80 rokov), ktoré tvoria 69 % plochy

navrhovanej rezervácie, pričom porasty staršie ako 100 rokov tvoria 45 % plochy a porasty staršie ako 120 rokov takmer 9 % plochy. Porasty vo veku do 40 rokov tvoria 22% plochy rezervácie a sú rozmiestnené najmä v pásach pomedzi staršie porasty a po okraji rezervácie na hraniciach s horskými lúkami. Z toho je približne polovica porastov vo veku do 20 rokov. Porasty vo veku od 40 do 80 rokov tvoria iba necelých 9 % plochy navrhovanej rezervácie. V porastoch starších ako 80 rokov jednoznačne dominuje buk lesný (*Fagus sylvatica*) spolu s jedľou bielou (*Abies alba*), ktoré spolu tvoria až 90% drevín. Ďalších 9% drevín tvoria cenné listnáče, pionierske dreviny spolu s hrabom a iba 1% je tvorené smrekom. V mladých porastoch do 40 rokov naopak dominujú stanovištne nepôvodné dreviny (smrek, smrekovec a borovica), ktoré tvoria 57 % drevín, 34 % tvoria buk spolu s jedľou. V porastoch vo veku do 40 rokov sa nachádzajú ¼ smrekov vysadených v navrhovanej rezervácii.

Okrem spomínaných druhov drevín boli na území navrhovanej rezervácie zaznamenané aj ďalšie druhy a to lipa malolistá (*Tilia cordata*), lipa veľkolistá (*Tilia platyphyllos*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), čremcha obyčajná (*Padus avium*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), vrba rakytová (*Salix caprea*), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), baza čierna (*Sambucus nigra*), baza červená (*Sambucus racemosa*), slivka trnková (*Prunus spinosa*), lykovec jedovatý (*Daphne mezereum*), borievka obyčajná (*Juniperus communis*) a iné.

Prevládajúce zastúpenie buka a jedle a ich vzájomné zmiešanie sa odráža aj na štruktúre lesných porastov navrhovanej rezervácie. Jednoznačne prevláda diferencovaná štruktúra lesa, a to hrúbková, výšková aj veková, zmiešanie jednotlivých štruktúrnych prvkov a druhov drevín je jednotlivé resp. v skupinkách, veľmi často sú zastúpené aj spodné etáže, tvorené najmä prirodzeným zmladením v rôznom štádiu vývoja. V porastoch je množstvo odumretej drevnej hmoty a to ako stojacej, tak aj ležiacej, v rôznych hrúbkach. Štruktúrna diferencovanosť porastov je podmienená ich predchádzajúcim vývojom bez plošných výrubov a umelého zalesňovania. V mladších, umelo založených porastoch je v dôsledku výchovy štruktúra samozrejme jednoduchšia, ale v mnohých porastoch sa prirodzene rozšírili pionierske dreviny, pod ktorými sa postupne rozširujú pôvodné klimaxové druhy drevín.

V bylinnom podrate lesa prevažujú najmä typické tieňomilné a vlhkomilné druhy bučín a jedľobučín, miestami sa výraznejšie uplatňujú aj nitrofilné a heminitrofilné druhy charakteristické pre humóznejšie lesy s javorom. Medzi najčastejších zástupcov uvedených skupín patrí *Galium odoratum*, *Dentaria bulbifera*, *Dentaria enneaphyllos*, *Mercurialis perennis*, *Lunaria rediviva*, *Galeobdolon luteum*, *Oxalis acetosella*, *Dryopteris filix-mas*, *Athirium filix femina*, *Geranium robertianum*, *Sanicula europea*, *Asarum europaeum*, *Euphorbia amygdaloides*, *Thalictrum aqilegifolia*, *Senecio fuchsii*, *Anemone nemorosa* a iné.

Nelesné biotopy

Lúčna vegetácia sa dá na základe predbežných výskumov rozčleniť na tieto biotopy:

Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky (6510 Lowland hay meadows (*Alopecurus pratensis*, *Sanquisorba officinalis*))

Tr1b Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnom podloží (*dôležité stanovištia Orchidaceae) (6210Semi-natural dry grasslands and scrubland facies on calcareous substrates (*Festuco-Brometalia*) (*important orchid sites))

Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky (biotop národného významu)

Medzi typické druhy tu teda patria *Achillea millefolium*, *Agrostis capillaris*, *Arrhenatherum elatius*, *Avenula pubescens*, *Campanula patula*, *Cerastium holosteoides*, *Crepis biennis*, *Galium mollugo*, *Geranium pratense*, *Heracleum sphondylium*, *Knautia arvensis*, *Leontodon hispidus*, *Lotus corniculatus*, *Plantago lanceolata*, *Poa pratensis*, *Ranunculus acris*, *Rhinanthus minor*, *Silene vulgaris*, *Tragopogon orientalis*, *Trifolium dubium*, *T. pratense*, *Veronica chamaedrys*, *Alopecurus pratensis*, *Colchicum autumnale*, *Festuca pratensis*, *Holcus lanatus*, *Lychnis flos-cuculi*, *Ranunculus repens*, *Sanquisorba officinalis*, zatiaľ čo suchšie a teplejšie stanovištia indikujú *Bromus erectus*, *Campanula glomerata*, *Primula veris*, *Ranunculus bulbosus* a *Sanguisorba minor* (**Lk1 Nížinné a podhorské kosné lúky**); *Carduus glaucinus*, *Galium album*, *Leontodon hispidus*, *Poa angustifolia* (**Tr1b Suchomilné travinnobylinné a krovinové porasty na vápnom podloží (*dôležité stanovištia Orchidaceae)**); *Festuca pratensis*, *Plantago major*, *Agrostis capillaris*, *Hypericum maculatum*, *Cruciata glabra*, *Leontodon hispidus*, *Tithymalus cyparissias*, *Primula elatior*, *Nardus stricta*, *Potentilla erecta* (**Lk3 Mezofilné pasienky a spásané lúky**).

Medzi najvýznamnejšie druhy týchto biotopov, ktoré sa tu vyskytujú patria zákonom chránené vstavačovec bazový (*Dactylorhiza sambucina*), pavstavač hlavatý (*Traunsteinera globosa*) a červenohlav ihlanovitý (*Anacamptis pyramidalis*). Vzhľadom na rôzne stupne sukcesie týchto spoločenstiev sa tu nachádzajú aj druhy typické pre iné (najmä lesné) biotopy, z ktorých najvýznamnejším druhom je ľalia zlatohlavá (*Lilium martagon*). Celkovo je výskyt chránených druhov na tomto území silne ostrovčekovitý a stupeň fragmentácie lúčnych spoločenstiev je pomerne vysoký. Taktiež stupeň sukcesie týchto spoločenstiev je v priemere značný.

1.6.5 Charakteristika fauny

1.6.5.1 Bezstavovce

Zástupcovia rozsiahlej skupiny bezstavovcov sa v podmienkach našich zemepisných širok rátajú na tisíce druhov, takže sa nimi nebudeme podrobne zaoberať, no pre orientáciu spomenieme aspoň zopár známejších zástupcov, ktorí boli zaznamenaní na území navrhovanej rezervácie.

Z terestrických mäkkýšov sa tu vyskytuje napr. slimák škvrnitý (*Arianta arbustorum*), ktorý je hojný v horských oblastiach. Ďalšími zástupcami tejto triedy sú slizniak karpatský (*Belzia coerulans*), slizniak pásavý (*Limax cinereo-niger*) a slimák záhradný (*Helix pomatia*). Ďalej boli na území zaznamenané napr. zvinavec obyčajný (*Glomeris hexasticha*), krivák obyčajný (*Rivulogammarus fossarum*), mravec hôrny (*Formica rufa*), mravec obrovský (*Camponotus herculeanus*), čmeľ skalný (*Bombus lapidarius*), vodomerka obyčajná (*Hydrometra stagnorum*), májka fialová (*Meloe violaceus*), bystruška fialová (*Carabus violaceus*), bystruška kožovitá (*Carabus coriaceus*), bystruška zlatá (*Carabus auronitens*), utekáčik obyčajný (*Pterostichus melanarius*), utekáčik kovový (*Pterostichus burmaisteri*), svižník poľný (*Cicindela campestris*), tvrdoň deväťsilový (*Liparus glabrirostris*), fúzač žltoskvrný (*Rhagium sycophanta*), kováčik trávový (*Limonius pilosus*), svetluška svätovánska (*Lampyrus noctiluca*), babôčka pávooká (*Inachis io*), babôčka osiková (*Nymphalis antiopa*), babôčka admirálska (*Vanessa atalanta*), babôčka bodliaková (*Vanessa cardui*), dúhovce väčší (*Apatura iris*), bielopásovec topoľový (*Limenitis populi*), babôčka sieťkovaná (*Araschnia levana*), mlynárik žeruchový (*Anthocharis cardamines*), žltáčik rešetliakový (*Gonopteryx rhami*), okáň bukový (*Aglia tau*).

Väčšiu pozornosť si zasluhuje prítomnosť druhu európskeho významu fúzača alpského (*Rosalia alpina*), ktorý je zaradený medzi prioritné druhy a patrí medzi druhy, ktoré sú predmetom ochrany SKÚEV-ov Čergov a Čergovský Minčol.

1.6.5.2 Stavovce

Ryby

Všetky vodné toky územia patria do pstruhového pásma, takže najtypickejším zástupcom tejto skupiny je tu pstruh potočný (*Salmo trutta* m. *fario*), ktorý tu má dobré podmienky na existenciu. Okrem neho tu nájdeme napr. aj čerebľu obyčajnú (*Phoxinus phoxinus*) a hlaváča obyčajného (*Cottus gobio*).

Obojživelníky a plazy

Vlhké tienisté lesy poskytujú výborné existenčné podmienky pre salamandru škvrnitú (*Salamandra salamandra*), ktorá je v území pravdepodobne najpočetnejším obojživelníkom a vo veľkých množstvách je pozorovateľná najmä v daždivých obdobiach počas vegetačnej sezóny. Okrem nej je v území bežný aj skokan hnedý (*Rana temporaria*) a kunka žltobruchá (*Bombina variegata*) a vyskytuje sa aj mlok karpatský (*Triturus montandoni*), mlok obyčajný (*Triturus vulgaris*) a ropucha obyčajná (*Bufo bufo*). Z plazov je v lesoch bežná jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*), menej početná je užovka obojková (*Natrix natrix*), jašterica obyčajná (*Lacerta agilis*) a slepúch lámavý (*Anguis fragilis*). Na horských lúkach žije aj vzácnejšia vretenica severná (*Vipera berus*).

Vtáky

Diferencovaná štruktúra lesov a množstvo mŕtveho dreva dáva dobré predpoklady pre existenciu bohatých vtáčích spoločenstiev. V území sa vyskytuje množstvo druhov častokrát vo vysokej hniezdnej hustote, ktoré možno považovať za indikátorov priaznivého stavu lesných ekosystémov. Sú to predovšetkým tieto druhy: holub plúžik (*Columba oenas*), ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), muchárik malý (*Ficedula parva*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), pôtik kapcavý (*Aegolius funereus*), kvičok vrabčí (*Glaucidium passerinum*), žlna sivá (*Picus canus*), tesár čierny (*Dryocopus marthius*), žlna zelená (*Picus viridis*), ďateľ veľký (*Dendrocopos major*), ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*), ďateľ malý (*Dendrocopos minor*), dúbniak trojprstý (*Picoides tridactylus*), muchárik bielookrý (*Ficedula albicollis*), kôrovník dlhoprstý (*Certhia familiaris*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), oriešok hnedý (*Troglodytes troglodytes*) a žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*). Okrem toho tu žijú aj ďalšie bežné, ale aj vzácne druhy: včelár lesný (*Pernis apivorus*), jastrab lesný (*Accipiter gentilis*), jastrab krahulec (*Accipiter nisus*), myšiak lesný (*Buteo buteo*), orol kriklavý (*Aquila pomarina*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), tetrov hŕľniak (*Tetrao tetrix*), sluka lesná (*Scolopax rusticola*), holub hrivnák (*Columba palumbus*), hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), kukučka jarabá (*Cuculus canorus*), sova lesná (*Strix aluco*), myšiarka ušatá (*Asio otus*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*), ľabtuška lesná (*Anthus trivialis*), trasochvost horský (*Motacilla cinerea*), vodnár potočný (*Cinclus cinclus*), vrchárka modrá (*Prunella modularis*), slávik červienka (*Erithacus rubecula*), drozd čierny (*Turdus merula*), drozd kolohrivý (*Turdus torquatus*), drozd plavý (*Turdus philomelos*), drozd trskotavý (*Turdus viscivorus*), penica popolavá (*Sylvia curruca*), penica hnedokrídla (*Sylvia communis*), penica slávikovitá (*Sylvia borin*), penica čierohlavá (*Sylvia atricapilla*), kolibkárik sykavý (*Phylloscopus sibilatrix*), kolibkárik

spevavý (*Phylloscopus trochilus*), kolibkárik čipčavý (*Phylloscopus collybita*), králiček zlatohlavý (*Regulus regulus*), králiček ohnivohlavý (*Regulus ignicapillus*), muchár sivý (*Muscicapa striata*), mlynárka dlhochvostá (*Aegithalos caudatus*), sýkorka lesklohlavá (*Parus palustris*), sýkorka čiernohlavá (*Parus montanus*), sýkorka bielolíca (*Parus major*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*), sýkorka uhliarka (*Parus ater*), brhlík lesný (*Sitta europea*), strakoš červenochrbtý (*Lanius collurio*), sojka škriekavá (*Garrulus glandarius*), orešnica perlavá (*Nucifraga caryocatactes*), krkavec čierny (*Corvus corax*), pinka lesná (*Fringilla coelebs*), stehlík zelený (*Carduelis chloris*), stehlík pestrý (*Carduelis carduelis*), stehlík čižavý (*Carduelis spinus*), stehlík konopiar (*Carduelis cannabina*), hýľ lesný (*Pyrrhula pyrrhula*), glezg hrubozobý (*Coccothraustes coccothraustes*) a strnádka žltá (*Emberiza citrinella*).

Cicavce

Z cicavcov sa v území vyskytuje jeleň lesný (*Cervus elaphus*), srnec lesný (*Capreolus capreolus*), diviak lesný (*Sus scrofa*), líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), zajac poľný (*Lepus europeus*), jazvec lesný (*Meles meles*), kuna lesná (*Martes martes*), tchor tmavý (*Putorius putorius*), lasica myšožravá (*Mustela nivalis*), hranostaj čiernochvostý (*Mustela erminea*), veverica stromová (*Sciurus vulgaris*), plch sivý (*Glis glis*), plch lesný (*Dryomys nitedula*), plch lieskový (*Muscardinus avellanarius*), hrdziak lesný (*Clethrionomys glareolus*), ryšavka lesná (*Apodemus flavicollis*), ryšavka krovinná (*Apodemus sylvaticus*), krt podzemný (*Talpa europea*), piskor obyčajný (*Sorex araneus*), piskor malý (*Sorex minutus*), myšovka horská (*Sicista betulina*), uchaňa čierna (*Barbastella barbastella*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier fúzatý (*Myotis mystacinus*), netopier riasnatý (*Myotis nattereri*). Zo vzácnejších druhov veľkých cicavcov tu žije vlk dravý (*Canis lupus*), rys ostrovid (*Lynx lynx*), mačka divá (*Felis silvestris*) a nepravidelne aj medveď hnedý (*Ursus arctos*).

1.7 ZHODNOTENIE VZŤAHU K ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCII REGIÓNU A DOTKNUTÝCH OBCÍ.

Územie sa nachádza v katastri obce Olejnikov, ktorá nemá schválený územný plán.

Územný plán vyššieho územného celku Prešovského kraja bol schválený v roku 1998 a zmeny a doplnky boli schválené v roku 2001 a naposledy v roku 2004. V tomto územnom pláne sa počíta s vyhlásením prírodných rezervácií Babie (1/Sb), Olišavec (6/Sb) a Tokárne (7/Sb) za účelom ochrany ekosystémov. Predkladaný návrh PR Čergov vznikol spojením týchto troch plánovaných chránených území za účelom zjednodušenia ich prípravy a schvaľovania, pričom celková sumárna rozloha sa zmenila iba minimálne. V záväznej časti ÚPN VÚC Prešovského kraja sa počíta s postupným zabezpečením ochrany najcennejších častí prírodného potenciálu formou vyhlásenia za osobitne chránené územia, takže predkladaný návrh je plne v súlade s ÚPN VÚC Prešovského kraja.

2 ZHODNOTENIE ZÁKLADNÝCH ANTROPOGÉNNÝCH VPLYVOV V ÚZEMÍ A V JEHO KONTAKTNEJ ZÓNE S NÁVRHOM ZÁSAD RACIONÁLNEHO VYUŽÍVANIA ÚZEMIA

Dlhodobý najvýraznejší antropogénny vplyv na vzhľad a funkčnosť územia má lesné hospodárstvo. Zhoršenie priaznivého stavu lesných biotopov je v tomto území prakticky vždy podmienená určitým lesohospodárskym zásahom. Takto boli v minulosti vytvorené porasty s nepôvodným drevinovým zložením ako aj jednovékové štruktúrne jednoduché porasty. Aj dnes patrí ťažba dreva medzi faktory, ktoré väčšinou dlhodobý znižujú ekologický a biologický potenciál lesa predovšetkým plošnými výrubmi stromov materského porastu, pričom sa používajú buď holorubný alebo podrastový hospodársky spôsob. Pri týchto plošných spôsoboch hospodárenia dochádza k výraznému zhoršovaniu priaznivého stavu lesných biotopov resp. až k ich dočasnému zániku, čo má samozrejme negatívny vplyv na kvalitu lesných spoločenstiev a existenciu druhov. Negatívny vplyv majú aj ďalšie činnosti lesného hospodárstva a to najmä približovanie a následná doprava dreva, na čo bola vybudovaná sieť lesných prevažne nespevnených ciest. Pri tejto činnosti dochádza k narúšaniu pôdneho krytu a následnému zhutňovaniu pôdy, čo má za následok zhoršenie vodozadržnej schopnosti územia, zvýšenie erózie a urýchlenie zanášania korýt vodných tokov.

Významným priamym antropogénnym vplyvom je aj poľovníctvo, ktoré má vplyv na stav a početnosť väčších druhov cicavcov a vtákov, ktoré sú zaradené medzi poľovnú zver. Aktívnym lovom je narúšaná prirodzená štruktúra a početnosť populácií jednotlivých druhov zveri a zabraňuje sa dosiahnutiu ekologickej rovnováhy v prostredí.

Významným antropogénnym vplyvom v kontaktnej zóne územia sú aj spevnené cesty, ktoré vedú z Olejnikova do Ambrušovíc a Livovskej Huty. Spevnené cesty uľahčujú dostupnosť územia a predstavujú tak potenciálny zdroj zvýšených negatívnych vplyvov na územie.

Ďalším antropogénnym vplyvom vyskytujúcim sa v území sú turistika a rekreácia spojená so zberom húb a lesných plodov. Tento vplyv nie je v území masívne rozšírený a pri súčasnej intenzite

nemá výraznejší negatívny vplyv.

Vyhlásením prírodnej rezervácie navrhujeme obmedziť využívanie územia na lesohospodárske a poľovnícke účely a akceptovať existujúcu intenzitu turistického a rekreačného využitia územia, pričom existujúce turistické trasy je možné využívať aj na výchovnovzdelávacie účely. Spevnené cesty, a ich bezprostredné okolie, vedúce z Olejníkova do Livovskej huty a do Ambrušoviec nie sú zahrnuté do navrhovaného územia ani do ochranného pásma a nevzťahujú sa na nich teda žiadne obmedzenia.

3 PODROBNOSTI O OCHRANE

3.1 ODŮVODNENIE OCHRANY

Hlavným dôvodom na vyhlásenie PR Čergov je vytvorenie územia bez priamych ľudských zásahov, v ktorom by sa vytvorila prirodzená ekologická rovnováha, a kde by bol umožnený nerušený vývoj existujúceho geobiologického spoločenstva. Vývoj druhov a siete väzieb medzi nimi bude v PR Čergov závisieť najmä od reálnych stanovištných podmienok a medzidruhových väzieb, pričom bude uplatňovaný prírodný výber a nebude rušený cieľovými subjektívnymi ľudskými zásahmi, čo je veľmi dôležité pre vytvorenie prirodzeného spoločenstva prispôbenaého reálnym fyzikálnym, chemickým a biologickým podmienkam mikroregiónu. Jednotlivé rastlinné a živočíšne druhy tak budú môcť napríklad vytvárať populácie s prirodzeným vekovým, genotypovým, pohlavným, hrúbkovým či hmotnostným zložením, prirodzene reagovať a prispôbovať sa na zmenu klimatických podmienok, či prirodzene sa šíriť na miesta, ktoré im v čase a priestore najlepšie vyhovujú. Ekologická stabilita a biodiverzita územia bude narastať, čím sa bude zvyšovať aj jeho regulačný význam. Takéto územie bude mať v krajine mimoriadny význam z hľadiska vytvárania a upevňovania siete ekologických väzieb a bude slúžiť ako reálne fungujúce biocentrum s regionálnym aj nadregionálnym významom, ktoré bude zdrojom šírenia jednotlivých prirodzene sa vyvíjajúcich druhov a informácií do okolitej krajiny. Vytvorenie takejto prírodnej rezervácie je v Čergovskom pohorí mimoriadne žiadúce, nakoľko v súčasnosti sa v celom pohorí nachádza iba necelých 260 ha prísnejšie chránených území, čo predstavuje iba necelých 0,9 % výmery územia.

Na zabezpečenie uvedených dôvodov ochrany je potrebné územie o určitej minimálnej výmere, preto je rozloha navrhovanej PR Čergov relatívne veľká. Veľkosť výmery vyplýva z potreby zachytiť čo možno najväčšiu škálu mikropodmienok prostredia (nadmorská výška, expozícia, sklon, druh a hĺbka pôdy, úhrn zrážok atď.), vytvoriť nerušené podmienky aj pre živočíchy s väčšími teritóriami a zároveň zabezpečiť čo najväčšiu veľkosť populácie jednotlivých druhov, aby bola zabezpečená efektívnosť adaptácie druhov a vytvárania ekologických väzieb.

Územie navrhovanej PR bolo vyberané tak, aby zároveň vyhovovalo aj súčasným požiadavkám ochrany významných biotopov a druhov a to ako z európskeho tak aj z národného pohľadu. Preto bolo do návrhu PR Čergov zahrnuté územie, kde sú zastúpené relatívne málo narušené prevažne lesné ekosystémy, ktoré sa vyznačujú kompaktnosťou, mimoriadnou zachovalosťou štruktúry lesa, prirodzeným zastúpením drevín a bohatou biodiverzitou typických lesných druhov. Je to územie s vysokou koncentráciou druhov a biotopov európskeho aj národného významu, ako aj zákonom chránených najmä lesných druhov.

Celé územie navrhovanej PR je aj súčasťou európskej sústavy chránených území Natura 2000 a to konkrétne súčasťou území SKUEV 0331 – Čergovský Minčol a SKUEV 0332 – Čergov. Navrhovaná PR Čergov je aj súčasťou územia, ktoré je pod rovnomenným názvom Čergov súčasťou vedeckého návrhu chránených vtáčích území, do národného zoznamu CHVÚ sa však zatiaľ nedostalo.

V neposlednom rade leží územie navrhovanej PR Čergov aj vo vodohospodársky citlivej flyšovej oblasti povodia riečky Ľutinka, ktorá v poslednom období spôsobuje v dôsledku zvýšených vodných stavov značné materiálne škody. Vytvorením bezzásahového územia možno v dôsledku nulového narušenia pôdneho a vegetačného krytu, v dôsledku akumulácie odumretej drevnej hmoty a následného zlepšovania pôdnych vlastností očakávať postupné zlepšovanie vodozadržnej schopnosti územia, ktorá je práve vo flyšových oblastiach najužšie spätá s kvalitou vegetačného krytu a pôdy.

3.2 CIELE OCHRANY NA DOSIAHNUTIE PRIAZNIVÉHO STAVU

Hlavným dôvodom návrhu na vyhlásenie PR Čergov je umožnenie nerušeného vývoja geobiologického spoločenstva nachádzajúceho sa na navrhovanom území.

Celé územie je zaradené do piateho stupňa ochrany a nie je žiadúce a potrebné v ňom za akýchkoľvek okolností realizovať nejaké zásahy. To platí aj pre lúčne spoločenstvá, mladé porasty, umelo vysadené plochy nepôvodných drevín (najmä smreka) a lesné pionierske spoločenstvá, vzniknuté prevažne prirodzenou sukcesiou lúk. Aj na týchto lokalitách je najvhodnejšie nevykonávať žiadne zásahy, iba sledovať ako sa bude postupne meniť ich zloženie a štruktúra. Prirodzené procesy sa v lese môžu naplno prejaviť jedine v prípade, ak do nich človek nebude cieľavedome zasahovať a to predovšetkým z toho dôvodu, že z týchto procesov poznáme zatiaľ iba veľmi malú časť na to, aby sme

ich vedeli úspešne ovplyvňovať.

Lúčne spoločenstvá nachádzajúce sa na navrhovanom území vznikli a boli udržiavané umelým zásahom človeka na miestach, kde predtým rástli lesy. Aj napriek tomu, že už niekoľko desaťročí sa na týchto plochách nevykonáva žiaden menežment, ktorý takéto spoločenstvá vyžadujú, zatiaľ nedošlo k ich zániku. Po vyhlásení rezervácie sa naďalej počíta s tým, že sa tu nebudú realizovať žiadne menežmentové opatrenia a lúčne spoločenstvá budú ponechané na prirodzený vývoj, ktorý z veľkej časti pravdepodobne postupne povedie k sekundárnej sukcesii lesa. Bude tu ale práve možnosť sledovať tieto postupné zmeny a ich ovplyvňovanie ostatnými členmi ekologického spoločenstva, najmä bylinožravcami. V konečnom dôsledku bude celý proces zákonite smerovať k vytvoreniu ekologicky stabilnejšieho spoločenstva.

Na území PR navrhujeme nerobiť žiadne iné činnosti, ktoré možno považovať za súčasť starostlivosti o chránené územie. Územie je treba ponechať na samovývoj, v opačnom prípade hodnota a cennosť územia klesá.

3.3 PODROBNOSTI O PODMIENKACH OCHRANY

Vymedzené územie sa navrhuje na ochranu v kategórii prírodná rezervácia s piatym stupňom ochrany.

Podľa § 16 Zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny na území, v ktorom platí piaty stupeň ochrany sa zakazuje vykonávať činnosti taxatívne uvedené v zákone (§ 16 ods. 1 písmeno a) až i). Súhlas orgánu ochrany prírody sa vyžaduje na činnosti uvedené v § 16 ods. 2. Na činnosti uvedené v § 16 ods. 2 zákona sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody.

Platnosť § 16 Zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny sa upravuje nasledovne:

- pohyb osôb: podľa § 14 ods. 3 písm. b) sa za miesta vyhradené orgánom ochrany prírody, kde neplatí zákaz podľa odseku 1 písm. c) považuje celé chránené územie
- lyžovanie: podľa § 14 ods. 4 sa za miesta vyhradené orgánom ochrany prírody pre odsek 1 písm. d) lyžovať považuje celé chránené územie
- jazda na koni: podľa § 14 ods. 4 sa za miesta vyhradené orgánom ochrany prírody pre odsek 1 písm. d) jazdiť na koni považuje celé chránené územie
- bivakovanie: podľa § 14 ods. 4 sa za miesta vyhradené orgánom ochrany prírody pre odsek 1 písm. d) bivakovať považuje celé chránené územie (ostatné zákazy podľa § 14 ods. 1 písm. d) platia na celom chránenom území)
- zber rastlín a plodov: podľa § 14 ods. 4 sa za miesta vyhradené orgánom ochrany prírody pre odsek 1 písm. h) považuje celé chránené územie.

Na celej ploche navrhovaného chráneného územia bude teda povolený voľný pohyb osôb, zber rastlín a plodov (to sa samozrejme nevzťahuje na zákonom chránené druhy), lyžovanie, jazda na koni a bivakovanie.

Ochranné pásmo v zmysle § 17 ods. 3 zákona sa nevyhlasuje a nie je ním ani v zmysle § 17 ods. 7 zákona.

§ 16 Piaty stupeň ochrany

(1) Na území, na ktorom platí piaty stupeň ochrany, je zakázané

a) vykonávať činnosti uvedené v § 15 ods. 1; § 13 ods. 3 a § 14 ods. 3 a 4 platia rovnako

b) zasiahnuť do lesného porastu a poškodiť vegetačný a pôdny kryt,

c) stavať lesnú cestu alebo zväžnicu,

d) zriadiť poľovnícke zariadenie alebo rybochovné zariadenie,

e) osvetľovať bežeckú trať, lyžiarsku trať alebo športový areál,

f) rušiť pokoj a ticho,

g) chytať, usmrtiť alebo loviť živočícha,

h) meniť stav mokrade alebo koryto vodného toku, najmä ich úpravou, zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna a riečného materiálu okrem vykonávania týchto činností v koryte vodného toku jeho správcom v súlade s osobitným predpisom,⁴⁰⁾

i) umiestniť stavbu.

(2) Na území, na ktorom platí piaty stupeň ochrany, sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody na vykonávanie činností uvedených v § 12 písm. c), e) až h), § 13 ods. 2 písm. i), j) a l), § 14 ods. 2 písm. d) a f) a § 15 ods. 2 písm. b).

⁴⁰⁾ Zákon č. 184/2002 Z.z.

3.4 EKONOMICKÉ ZHODNOTENIE VPLYVU UPLATŇOVANIA PRÍSLUŠNÉHO STUPŇA OCHRANY S DLHODOBÝM VÝHLADOM LIMITOV, REGULATÍV A OPATRENÍ

V platnom LHP je v území plánovaná ťažba s celkovým maximálnym objemom 177 414 m³. Lesný hospodársky plán je v platnosti od roku 2004, takže sa dá predpokladať, že približne tretina až polovica dreva je už vyťažená. Zvyšná časť dreva, ktorá by z dôvodu vyhlásenia rezervácie ostala nevyťažená, by predstavovala stratu pre užívateľov lesov. Súčasne sa v platnom LHP počítalo aj s umelým

zalesňovaním a s výchovou porastov, čo zase predstavuje ušetrené náklady pre užívateľov pozemkov.

Významný vplyv bude mať uplatňovanie 5. stupňa ochrany na vodozadržnú schopnosť lesných porastov, čo môže v budúcnosti ušetriť nemalé finančné prostriedky. Povodie Ľutinky má vo svojej hornej časti, kde je navrhované chránené územie, tvar pravidelného vejára, čo je mimoriadne rizikové pre vznik extrémnych povodňových situácií. Geologická stavba povodia, ktorú tvorí v prevažnej miere flyš s premenlivým zapojením pieskovcov a ílov, priamo vylučuje účinné zachytávanie zrážkových vôd horninovým podkladom. V tomto type geologického podkladu má rozhodujúci vplyv na zachytenie extrémnych zrážok kvalitatívny stav lesa a najmä lesnej pôdy. V rokoch 2005, 2006 a 2008 dosiahol prietok Ľutinky takú veľkosť, že povodňové škody presiahli hodnotu 2 milióny €. Veľkosť prietoku Ľutinky bola v uvedených rokoch spôsobená práve stratou vodozadržnej schopnosti lesa a lesnej pôdy, ktorá bola spôsobená holorubnou a jej podobnou ťažbou a vybudovaním desiatok kilometrov lesných ciest v povodí Ľutinky. Dokazuje to fakt, že v analyzovanom povodí Ľutinky o rozlohe 50,1 km² spadlo v 5-dňovom období v roku 1949 119 mm zrážok (!), v roku 1958 108 mm zrážok (!) a v roku 1973 99 mm zrážok (zdroj: SHMU, NLC), pričom tieto zrážky nespôsobili v povodí Ľutinky žiadnu povodeň. Situácia v roku 1973 bola zrážkovo úplne identická zo zrážkou v roku 2005, keď v 5-dňovom období spadlo len (!) 97 mm zrážok a napriek tomu s katastrofálnymi dôsledkami pre obce Olejníkov, Ľutina a Pečovská Nová Ves. Na rozdiel od zrážok bol stav lesných porastov a kvalita lesnej pôdy v roku 2005 výrazne odlišné ako v roku 1973. Pri zachovaní lesnatosti sa akumulácia a retenčná schopnosť lesných porastov znížila holorubnou a podrastovou ťažbou a budovaním lesných ciest tak, že nebola schopná zadržať zrážky, ktoré v predošlom období bežne zadržovala. Uplatňovaním 5. stupňa ochrany sa zhoršovanie vodozadržných pomerov v danom území povodia Ľutinky zastaví a postupne sa začne zlepšovať. Dôsledkom bude zabránenie povodňovým škodám v obciach Olejníkov, Ľutinka a Pečovská Nová Ves vo výške dosahujúcej pravdepodobne milióny eur a zníženie nákladov na technické opatrenia v podobe suchých poldrov minimálne vo výške 10 miliónov €.

Na celkové vyjadrenie ekonomického zhodnotenia vplyvu vyhlásenia rezervácie v eurách nie je dostatok podkladov, pričom do úvahy pripadá množstvo faktorov, ktoré sa v dlhodobom období nepredpokladane menia, takže nie je možné jednoznačne vyčíslit' vzniknuté straty a zisky z uplatňovania navrhovaného režimu ochrany.

4 NÁVRH TECHNICKÉHO VYBAVENIA

4.1 OPIS TECHNICKÉHO VYBAVENIA

Technické vybavenie PR bude spočívať vo vyznačení hranice v teréne:

- signálnymi znakmi červenej farby na kmeňoch stromov vo výške 1,3m (plný pruh a polkruh z vonkajšej strany)
- typizovanými tabuľami so štátnym znakom a s označením kategórie CHÚ (52 kusov), ktoré budú upevnené na drevených stĺpoch vo výške cca 2m, na miestach vyznačených v mape
- informačnými tabuľami (9 kusov), ktoré budú upevnené pod tabuľami so štátnym znakom na miestach vyznačených v mape

4.2 MAPA TECHNICKÉHO VYBAVENIA

Mapa technického vybavenie je v prílohe 5.10.

5 PRÍLOHY

5.1 PREHĽAD ODBORNEJ LITERATÚRY A POUŽITÝCH ODBORNÝCH PODKLADOV

- Hančinský, L. , 1972: Lesné typy Slovenska. Príroda, Bratislava
- Míchal, I., 1994: Ekologická stabilita. Veronica, Brno
- Rybanič, R., Šutiaková, T., Benko, Š., (eds.) 2004: Významné vtáčie územia na Slovensku. Územia významné z pohľadu Európskej únie. Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku, Bratislava.
- Stanová, V., Valachovič, M., (eds.) 2002: Katalóg Biotopov Slovenska. Daphne – Inštitút aplikovanej ekológie, Bratislava, 225p.

5.2 ZÁKLADNÉ ÚDAJE

- 5.2.1 Základné údaje
- 5.2.2 Základné údaje – zoznam vlastníkov
- 5.3 SÚPIS PARCIEL PODĽA AKTUÁLNEHO STAVU KATASTRA NEHNUTEĽNOSTÍ
 - 5.3.1 Súpis parciel podľa aktuálneho stavu KN - údaje o parcelách
 - 5.3.2 Súpis parciel podľa aktuálneho stavu KN - údaje o vlastníkoch
 - 5.3.3 Kópie výpisov listov vlastníctva z katastra nehnuteľností
- 5.4 PREHĽAD DRUHOV VLASTNÍCTVA PODĽA DRUHOV POZEMKOV A ZÓN
- 5.5 PLOCHOVÁ TABUĽKA LHP PODĽA JEDNOTIEK PRIESTOROVÉHO ROZDELENIA LESA
- 5.6 SITUAČNÝ NÁČRT NA ZÁKLADNEJ MAPE SLOVENSKEJ REPUBLIKY (M 1 : 50 000)
- 5.7 KÓPIE KATASTRÁLNYCH MÁP PODĽA AKTUÁLNEHO STAVU KATASTRA NEHNUTEĽNOSTÍ S VYZNAČENÍM PRIEBEHU HRANÍC CHRÁNENÉHO ÚZEMIA A JEHO OCHRANNÉHO PÁSMA
- 5.8 KÓPIE PORASTOVÝCH MÁP SO ZAKRESLENÍM HRANICE CHRÁNENÉHO ÚZEMIA A OCHRANNÉHO PÁSMA
- 5.9 MAPA EKOLOGICKO-FUNKČNÝCH PRIESTOROV A ZÓN
- 5.10 MAPA TECHNICKÉHO VYBAVENIA
- 5.11 SKRÁTENÝ VÝPIS Z LESNÝCH HOSPODÁRSKYCH PLÁNOV
- 5.12 SÚPIS LOMOVÝCH BODOV